

AYESHA HARRUNA ATTAH
DE HONDERD
WATERPUTTEN
VAN SALAGA

ROMAN

De levens van twee vrouwen kruisen elkaar in pre-koloniaal Ghana. De een wordt slavin, de ander haar meesteres. Een roman over moed, liefde, vergiffenis en vrijheid.

Aminah woont met haar vader, zijn twee vrouwen en hun kinderen in een afgelegen dorp. Haar idyllische leven wordt brutaal verstoord als op een dag gemaskerde mannen hun huis aanvallen, alles in brand steken en haar ontvoeren. Wurche groeit op in een vooraanstaande familie, die rijk is geworden dankzij de slavenhandel. De macht van haar familie wordt bedreigd door Asante, Britse en Duitse troepen. In Salaga, een bruisende stad in het noorden van Ghana, befaamd vanwege de honderd waterputten die er zijn aangelegd om de slaven te wassen voor ze worden verkocht, kruisen de paden van deze twee jonge vrouwen elkaar.

De honderd waterputten van Salaga is een boeiende historische roman over twee sterke en onvergetelijke vrouwen, over macht, vriendschap en verraad. Het verhaal van Aminah en Wurche laat zien hoe het gevecht om Afrika de levens van gewone mensen raakte.

'Een schitterend verhaal, geweven rond twee even schitterende jonge vrouwen. Prachtig!'

- Ama Ata Aidoo, schrijfster van Keuzes

OXFAM Novib

9 789492 086846

www.uitgeverijorlando.nl
www.oxfamnovib.nl

DE HONDERD WATERPUTTEN VAN SALAGA

Wil je op de hoogte blijven van de boeken van Uitgeverij Orlando? Meld je dan aan voor onze nieuwsbrief op www.uitgeverijorlando.nl, of volg ons op Facebook, Twitter of Instagram.

AYESHA HARRUNA ATTAH

De honderd waterputten
van Salaga

Vertaald door
Annelies de hertogh en Els de Roon Hertoge

UITGEVERIJ ORLANDO | OXFAM NOVIB

Vertaalster Annelies de hertogh ontving voor deze vertaling een projectbeurs van het Vlaams Fonds voor de Letteren.

© 2018 Ayesha Harruna Attah

Published by agreement with Pontas Literary
& Film Agency

Oorspronkelijke titel *The Hundred Wells of Salaga*

Oorspronkelijke uitgever Cassava Republic Press

© 2018 Nederlandse vertaling Annelies de hertogh
en Els de Roon Hertoge en Uitgeverij Orlando bv
Publicatie in samenwerking met Oxfam Novib

Omslagontwerp Bij Barbara

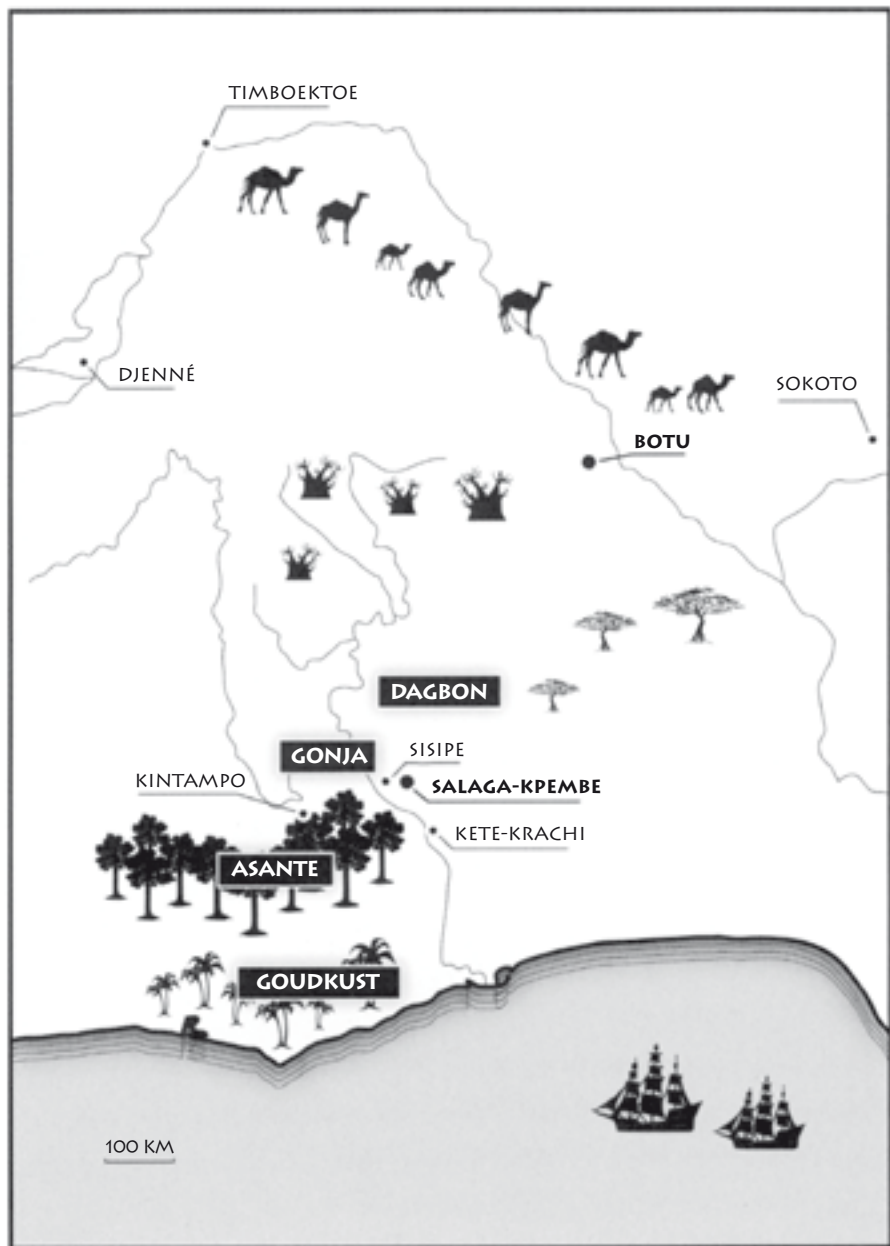
Zetwerk Pre Press Zeist

ISBN 978 94 92086 84 6

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

TIMBOEKTOE

DJENNÉ

SOKOTO

BOTU

DAGBON

GONJA

SISIPE

KINTAMPO

SALAGA-KPEMBE

KETE-KRACHI

ASANTE

GOUDKUST

100 KM

*De stam die groot is in aantal
is ook groot in kracht*

– Gezegde van de Gurma

AMINAH

De karavanen konden komen bij het kriecken van de dag. De karavanen konden komen wanneer de zon op zijn hoogste punt stond. De karavanen konden komen wanneer de nacht alles in een diepblauw kleed had gehuld. De enige zekerheid was dat de karavaan uit Sokoto zou komen lang voordat het droge seizoen voorbij was. Maar deze keer was het anders. Wekenlang wisten Aminah en haar dorpsgenoten in Botu niet eens óf de karavanen wel zouden komen. Hoewel regenwolken hun inhoud nog niet hadden gelost, lichtte in de verte de bliksem al op tegen de hemel en rolde de donder. Het gras begon op te schieten. En er deden geruchten de ronde dat ruiters het dorp naderden. Ruiters die alles met de grond gelijkmaakten. Ruiters die de karavanen afschrikten. Ruiters die mensen stalen. Het was geen goed teken. Aminahs vader moest naar Djenné reizen om schoenen te verkopen. Aminahs gezin moest eten verkopen.

Een week voordat het regenseizoen aanbrak, wilde Aminah het avondeten bereiden toen ze getrommel hoorde. Ze liet de uien uit haar handen vallen, dankte Otienu*

* vreemde woorden worden in de woordenlijst achter in het boek verklaard.

omdat hij de rampspoed had afgewend en snelde naar haar moeders hut om haar zusjes te halen. Samen met de tweeling sloot ze zich spoorslags aan bij een menigte dorpsgenoten die luidkeels welkomstliederen ten beste gaven. Ze kon nauwelijks haar eigen gezang horen, zo luid dreunden de trommels van de karavaan. Aminah en de tweeling persten zichzelf door kleine openingen in de menigte naar voren.

Rijen kamelen en hun berijders stapten voorbij, bijna op de maat van de trommels, gevolgd door vrouwen die reusachtige bundels als wolken op hun hoofd droegen. In hun kielzog sjokten ezels met torenhoge ladingen op hun rug, en daar weer achter sjouwers, meelijwekkend uitzien- de mannen en vrouwen beladen met manden en potten en zonder kleren, op een lap stof voor hun schaamstreek na. Hassana, de oudste van de tweeling, zwaaide geestdriftig naar een figuur in de verte die boven de hele stoet leek te zweven. De *madugu*! Aminahs hart maakte een sprongetje van opwinding. De *madugu*, een majestueuze verschijning op een kolossaal paard, hief zijn hand om de menigte te begroeten. Als hij bewoog, leek de aarde te beven. Het was wat hij aanhad. Het was zijn paard, de manier waarop hij danste, het feit dat hij plaats en op de wereld had bezocht waar niemand van hen ooit was geweest. Het was zijn macht. Hij was het hoogtepunt van de karavaan. Aan het einde van de optocht namen haveloos geklede, op kalebassen trommelende jongens aalmoezen in ontvangst van vrijgevinge toeschouwers. Aminah werd er verdrietig van. Bij het zien van de bedelaars zette de mensenmassa zich in beweging om op gelijke hoogte te blijven met de *madugu*, alsof zijn grootsheid op hen zou afstralen als ze alleen maar naar hem keken. De lucht was zwanger van regen, van een

kruidachtige veegeur, van specerijen en kokende soep. Terwijl roze vegen de avondlucht begonnen te kleuren, werd de menigte steeds opgewondener.

‘Maak plaats voor het hoofd van Botu, maak plaats voor Obado,’ zei een stem die alleen van Eeyah, Aminahs grootmoeder, kon zijn.

Eeyah en de andere griotten hadden zich rond Obado geschaard, dus hij was moeilijk te zien. Aminah stelde zich zijn tuniek voor, bollend om zijn torso, zijn hoed scheef op zijn hoofd, zijn gelaatsuitdrukking ernstig, zijn korte armen gewichtig heen en weer zwaaiend. Toen Obado tevoorschijn kwam, bleek dat hij wel een tuniek droeg, maar geen hoed. Hij nam een kleine voorsprong op de anderen. De grote leren beurs die schuin om zijn gedrongen lijf hing, duidde erop dat hij was gekomen om geld te innen.

De madugu dreef zijn paard naar Obado om de onderhandelingen over de karavaantol te starten. De tol die van de Sokotokaravaan werd gevorderd, bedroeg meer dan die van alle andere karavanen samen. Het waren ook de moeilijkste onderhandelingen. Ooit was de karavaan meer dan een week in Botu gebleven omdat de madugu en Obado het maar niet eens konden worden.

De madugu – uitgedost in rijke schakeringen van blauw en violet, met een witte tulband om zijn hoofd en een glanzende donkere huid – schommelde van links naar rechts op het ritme van de trommels en zijn gebalde vuist leek bij iedere stap van zijn paard de lucht boven zijn hoofd te willen fijnmalen. Aminah vroeg zich af hoe het was om zoveel macht te hebben. Het gaf hem een fysiek zelfvertrouwen dat Obado niet bezat. Maar dat was niet onlogisch: de madugu was verantwoordelijk voor een volk

van duizenden reizigers, in Botu woonden slechts een paar honderd mensen.

Toen de madugu van zijn paard sprong en voor Obado ging staan, leek de Vader van Botu, de man op wie iedereen een beroep deed om de vrede te bewaren, niet groter dan een kind. Het gedreun van de trommels zwol aan tot een climax en stierf weer weg.

De twee leiders omhelsden elkaar en de madugu boog zich voorover om iets tegen Obado te zeggen, terwijl hij zijn mannen een teken gaf om een kamp op te slaan in de *zongo*. Samen liepen ze naar Obado's hut, gevolgd door Eeyah en de andere griotten, die de madugu en Obado met schelle stemmen hulde toezongen.

Aminah trok de tweeling mee naar huis. Na zou boos zijn dat de meisjes nog geen eten klaar hadden gemaakt om te verkopen aan de reizigers.

Met haar gedachten bij de karavaan keek Aminah toe hoe een klont sheaboter smolt tot een goudgele olie. Ze dacht aan de madugu. Eeyah had haar eens verteld dat hij twintig vrouwen had en nog steeds op zoek was. Toen ze dat tegen haar vriendinnen had gezegd, waren die plannen gaan smeden om zich bij hem in de kijker te spelen. Iemands eenentwintigste vrouw worden, wat was daar bewonderenswaardig aan? Aminah voelde meer voor het idee om met een zak vol schoenen rond te reizen op een kameel of een paard, net als Baba. Iets met je handen maken en dan verre afstanden afleggen om het te verkopen. De olie pruttelde en spetterde en gaf zijn nootachtige aroma vrij. Aminah liet haar hoofd in haar hand rusten en staarde in de pan. Vrouwen maakten geen schoenen in Botu. Ze werkten op het land. Ze moest met Baba praten. Wat als zij eens schoenen zou gaan maken?

Een tik tegen haar achterhoofd deed haar opschrikken. Dat moest Na zijn, die Aminahs gedagdream niet kon verdragen. Of Eeyah, die er genoeg in schepte om haar te laten schrikken. Aminah draaide zich om en werd getroffen door Issa-Na's starre, koude blik. De ogen van de vrouw waren doordringend wit, haar haar was met draad doortvloten en in een kegelvorm op haar hoofd opgetast. Stekelig. Telkens wanneer Issa-Na opdook, drongen zich beelden van stekelvarkens aan Aminah op. Ze was het schoolvoorbeeld van de verbitterde tweede vrouw. Voor Aminah was ze het levende bewijs dat het geen nastreven verdiende om iemands eenentwintigste vrouw te worden.

Aminah keek naar haar stiefmoeder, de moeder van Issa, haar enige broer. Ze zette een zo respectvol mogelijk gezicht op.

'Je laat de *maasa* aanbranden,' zei Issa-Na. 'Aangebrande maasa is het ergste wat er is.'

Ze had gelijk. De sheaolie pruttelde in zwarte bellen aan de rand van de pan. Aminah pakte hem van het vuur. Issa-Na draaide zich met een ruk om en liep de keuken uit voordat Aminah haar kon bedanken voor haar hulp.

Aminah zette de pan weer op het vuur, schepte met een lepel balletjes uit de rijst-met-gierstpasta en liet ze in de olie glijden, terwijl haar opwinding toenam. De maasa kleurde goudbruin. Je wist nooit van tevoren wat de karavanen zouden meebrengen. In een koperen bak stapelde ze een grote pot gierstepap, honing, zure koemelk en een stapeltje halve kalebassen. Ze legde de maasa op een kleinere schaal en droeg de bak naar buiten, waar Na, half versluierd door de stoom die uit een grote pot kwam, de *tuo* omroerde. Na's *tuo* was in trek, omdat hij heel luchtig

was. Het familiegeheim bestond erin wat rijstbloem door de gierstepasta te mengen.

Na riep haar bij zich. 'Zag ik nou dat die vrouw jou sloeg?'

Aminah knikte traag. De tik had haar alleen laten schrikken, echt pijnlijk was hij niet geweest. En hoe gemeen Issa-Na ook tegen haar was, ze wilde haar stiefmoeder niet in de problemen brengen. 'De olie brandde aan.'

'Geef haar de volgende keer geen reden om je te slaan,' zei Na.

Na zei dat Issa-Na meestal haar zin kreeg omdat haar huid lichter was dan die van hen. Ze zei dat de mensen het lang geleden in hun hoofd hadden gehaald dat je beter was als je lichter was. Ze zei dat Issa-Na er ongebakken uitzag, dat Aminah in een perfecte wereld mooier zou worden gevonden dan Issa-Na. Daarna zei ze: 'Maar schoonheid kun je niet eten.'

Na tuurde naar Issa-Na's hut en richtte haar blik toen weer op Aminah. 'Wat sta je hier nog? De reizigers hebben honger. Hup, vlug een beetje!'

Aminah sleepte de tweeling mee de compound uit. De meisjes groetten de bejaarde vrouwen die zichzelf te oud vonden om deel te nemen aan de activiteiten, maar geen enkele roddel wilden missen en daarom hun krukjes dicht bij de zongo hadden neergezet.

De tenten van de zongo stonden al fier en vertrouwd in het avondlicht, alsof ze altijd al daar, op het land van Aminahs volk, hadden gestaan. Sommige waren nog in aanbouw: karavaanlui en mannen uit Botu kapten de lange plukken gras. Anderen droegen zand aan uit de waterpoel en maakten er blokken van. Om de muren te maken, brak een groepje vrouwen takken af terwijl een ander

groepje het gras vlocht. De zongo was veranderd in een markt. Vuurtjes knetterden, trommels roffelden. Er hing een geur van rook, vlees en alcohol. Aminah wilde haar best doen voor Na en alles verkopen wat ze had meegebracht, maar toen ze aankwam, waren alle beschikbare zitplaatsen al ingenomen door andere verkopers. Er zat niets anders op dan al wandelend met hun eten te leuren. Aminah gaf de maasa aan Hassana en de zure melk aan Husseina, de jongste van de tweeling. Zelf droeg ze de pap.

‘*Maasakokodanono*,’ zongen de zusjes, die Eeyahs muzikale tongval hadden geërfd. ‘*Maasakokodanono*.’

Groepjes tenten waren van elkaar gescheiden door smalle paadjes. De grond was bezaaid met dierenbotten, reepjes stof, half opgegeten maaltijden, gebroken potten, plukken haar en kuilen met nattigheid. Een vrouw bij een van de tenten herkende Aminah en zei dat ze zich al op haar maasa had verheugd sinds haar vorige reis uit Kano. Ze sprak Hausa, de taal van de karavanen, geen Gurma, de taal die in Botu werd gesproken. Aminah vroeg zich af wat Kano voor plaats was. Een klein dorp, zoals Botu? Of meer zoals Djenné uit Baba’s beschrijvingen: een stad vol lemen huizen, en met steegjes waarin je kon verdwalen. Een stad die tegen twee armen van een rivier aan lag geschurkt. Een stad met een hemelhoge moskee, groot genoeg voor duizenden gelovigen. Haar gedachten dwaalden af naar andere plaatsen die Baba had bezocht om zijn schoenen te verkopen: Timboektoe, Salaga. In Kano was hij nog niet geweest.

De vrouw zuchtte en Aminah schrikte op uit haar mijmeringen. De tweeling dwaalde af, dus bedankte ze de vrouw, riep Hassana en Husseina bij zich en zigzagde ver-

der door de zongo. Sommige reizigers verkochten hun handelswaar, andere waren meteen gaan slapen, hun vuile voeten wijd uiteen op hun mat. In één tent trokken honderden flikkerende lichtjes Aminahs aandacht. Het was een kraam met spiegels in verschillende maten, sommige even groot als zichzelf, andere klein, net groot genoeg om er je gezicht in te kunnen zien. Het gebeurde niet elke dag dat ze haar spiegelbeeld zag en de eigenaar was nergens te bekennen, dus zette ze haar pap neer en wierp een snelle blik in een kleine zilveren spiegel met een ivoren handvat waarin bloeiende wijnranken waren uitgesneden. De lijst bevatte twee vervaarlijk uitziende hagedisachtige dieren met eivormige ogen, geschubde lijven en talrijke verstrengelde ledematen. Ze zwichtte voor de verlokking van het zilveren glas. Gewoonlijk kreeg ze haar gezicht alleen maar te zien als er in het dorp een bijzondere gebeurtenis plaatsvond. Obado's vrouw was de enige die een spiegel bezat. Alle dorpelingen verzamelden zich bij zo'n gelegenheid buiten haar hut, deden hun haar en gezicht en gingen dan door naar de ceremonie. Aminah bekeek haar dikke wenkbrauwen, waarvan de haartjes alle kanten uit wezen. Haar neus was klein en zette een beetje uit toen ze haar neusgaten opensperde. Ze stond op het punt haar tong uit te steken toen ze via de spiegel recht in de ogen keek van iemand achter haar. Haar ingewanden draaiden zich om en bijna schreeuwde ze, maar haar moeder had haar gezegd dat ze nooit angst mocht tonen in het openbaar. Ze draaide zich om en stond tegenover een oude man wiens haar de kleur van zware regenwolken had.

‘Ik zie dat je mijn spiegels mooi vindt,’ zei hij, en in zijn ogen zag Aminah iets van haar vader, een vriendelijke man die altijd aan het werk was.

‘Neem me niet kwalijk...’

‘In sommige streken,’ zei hij, ‘zeggen de mensen dat de spiegel je ziel zal stelen als je er te lang in kijkt. In andere streken zeggen ze dat je ijdel wordt als je te lang naar jezelf blijft kijken. Wie heeft er gelijk?’

Aminah keek achter zich om er zeker van te zijn dat hij het niet tegen iemand anders had. Misschien iemand die gewend was aan raadsels.

‘Wat denk je?’

Opeens herinnerde ze zich de tweeling. Ze was vergeten dat de meisjes met haar mee waren gekomen.

‘Neem me niet kwalijk.’ Ze bukte zich om de pot met pap op te pakken. Hoe moest ze het haar ouders vertellen als ze haar zusjes niet vond?

Ze had al drie rondjes om de zongo gelopen toen ze een groep mannen met tulbanden opmerkte die rond een vuur zaten te lachen alsof ze geen zorgen kenden. Vlak bij hen zat de tweeling op een raffiamat bij een berg houten poppen die versierd waren met kauri's en kralen in alle kleuren van de regenboog. Toen ze in hun richting liep, hield een van de mannen op met praten. Hij keek haar indringend aan en wenkte haar met een zwaai van zijn geringde hand. De haartjes op haar onderarm gingen overeind staan en ze wierp een steelse blik op de tweeling, die volledig in beslag werd genomen door de poppen. Aminah rekende erop dat ze de man snel iets kon verkopen en dan haar zusjes kon meenemen. Ze was daar om eten te verkopen, redeneerde ze, en hier had ze een potentiële klant. Ze liep op hem af.

‘Wat verkoop je, Beauty?’ vroeg de man. Hij lachte, zijn tanden blonken wit. Zijn ogen bleven onder de beschutting van zijn turquoise tulband op haar gericht. Hij leek een permanente grijns op zijn gezicht te hebben.

‘Maasa, zure melk en gierstepap.’

‘Er is geen betere gierstepap dan die van mijn moeder. Laten we eens vergelijken.’

Aminah zette de pot neer, maar haar hand trilde zo hevig dat de man haar pols greep om haar te kalmeren. Stevig maar vriendelijk trok hij haar omlaag tot op zijn hoogte.

‘Rustig maar,’ fluisterde hij. Toen riep hij: ‘Wie wil de pap van Beauty proeven?’

De mannen wilden allemaal. Ze begon op te scheppen voor de man die haar had gewenkt, maar hij wees naar de anderen ten teken dat ze eerst zijn vrienden moest bedienen en hem voor het laatst moest bewaren. Het kampvuur verwarmde haar hele lichaam, haar hart ging er sneller van kloppen, er verschenen zweetpareltjes op haar huid en ze werd licht in het hoofd. Ze keek naar de tweeling, die nog steeds met de poppen speelde, en door de beweging morsde ze wat pap op het witte gewaad van een van de mannen. Doodsbenauwd keek ze naar de knoeiboel, maar hij veegde de pap af met een ander stukje van zijn gewaad en wuifde haar weg. Ze diende alle mannen op, nam hun kauri's in ontvangst en keerde terug naar de man met de turquoise tulband. Terwijl ze zijn pap in een kalebas overdeed, voelde ze zijn blik strak op haar gericht. Ze reikte hem de pap aan.

‘Kom bij me zitten, Beauty.’

Hij had haar heel wat klanten bezorgd en ze moest haar kommen nog terugkrijgen, dus gaf ze zich gewonnen. Ze ging zitten en probeerde de angst die ze vanbinnen voelde niet op haar gezicht te laten zien. Ze keek hoe het met de tweeling ging. De meisjes hadden haar niet eens opgemerkt. De man sloeg zijn pezige arm om Aminahs middel

en trok haar dichterbij. Hij leek klein, maar zijn greep was krachtig. Hij slurpte. Zijn vrienden kletsten onder het eten.

‘Dat vind ik niet. Babatu’s mannen maken geen onderscheid,’ bulderde er een. ‘Sommige mensen worden slaven, andere laat je met rust. Maar die mannen pakken iedereen. Niemand is veilig voor hun rooftochten, het doet er niet toe of je uit voorname kringen komt. En ze verpest de reputatie van iedereen die paardrijdt.’

‘Rustig, Mus,’ lachte de man die Aminah bij zich had geroepen. Al zijn tanden werden zichtbaar. ‘Babatu en zijn mannen hebben ons nodig. Als hij en zijn slavenjagers handelaren beginnen aan te vallen, waar halen ze dan hun voorraden nog? Wij zijn hun connectie met de Europeanen en de Europese goederen. Bovendien, hoeveel mensen zullen Babatu’s slaven nog kopen, nu de Europeanen zeggen dat ze de slavernij hebben afgeschaft?’

‘Hij heeft gelijk,’ zei een ander. ‘Alhoewel, er zijn nog aardig wat Europeanen die om slaven vragen.’

‘De meeste van mijn dragers zijn geroofd door Babatu’s soldaten,’ zei een derde man.

De man naast Aminah kromde een wijsvinger waar een zilveren ring met een knop omheen zat en viste een klodder pap op die in de kalebas was achtergebleven. Ze wachtte op zijn oordeel, dat haar, naar ze hoopte, zou bevrijden.

‘Hoe heet je?’ vroeg hij.

‘Aminah.’

‘De schone koningin Aminah,’ zei hij stralend. Dat stelde haar niet gerust.

‘Vond u de pap lekker?’ vroeg ze.

Hij legde zijn hand op haar dijbeen, en de kussentjes

van zijn vingertoppen vlijden zich neer op haar huid zoals iemand met zijn voeten vastheid zoekt op nieuwe grond: eerst met de tenen, dan met het hele gewicht. Zijn duim en wijsvinger grepen de stof die het vlees van haar dijen bedekte, toen vond hij de opening van haar wikkeldoek en maakte zijn duim contact met haar huid. Hij trok cirkeltjes, een warme gloed zwol aan in die streek en dreigde naar boven te trekken, maar ze dwong de hitte onder zijn vingers te blijven. Ze begreep niet waarom haar lichaam het prettig vond wat hij deed, terwijl het toch niet goed voelde. De lijnen die zijn vingers op haar dijen trokken, kwamen steeds hoger. Zijn vrienden waren nog in gesprek en merkten niets of deden alsof ze niets merkten. Ze richtte haar aandacht op de stof, waarvan de plooiën op en neer gingen bij iedere beweging van zijn hand. Hij bracht zijn gezicht tot vlak voor het hare. Zijn warme adem was heel dichtbij.

‘Ik zal je vertellen wat ik van de pap vond als we ergens heen kunnen gaan,’ fluisterde hij.

Zijn hand kroop langs haar dij omhoog en zijn vingers raakten op een haartje na haar driehoek, toen ze opsprong. Ze greep zijn papkom en verzamelde gejaagd de andere kommen, die op de grond waren blijven liggen.

‘Hassana, Husseina,’ schreeuwde ze, terwijl ze op de tweeling afrende. ‘Naar huis!’

Ze kon haar bevende handen amper stilhouden.

‘Mooie Aminah,’ sprak de man lijmerig en hij bleef haar aanstaren terwijl hij naar achteren leunde.

‘Kunnen we niet nog even blijven?’ zeurde Hassana.

Aminah negeerde haar. Ze wilde zich onder iets zwaars verstoppen. Ze liep de zongo uit door het gras dat piepte, borrelde, tjlpte, kwaakte, floot, ruiste, danste en wuifde.

Overmand door angst voor de wereld die verborgen lag in het gras – luipaarden, jakhalzen, krokodillen, mannen op paarden, mannen met tulbanden – liet ze de tweeling de hele weg naar huis rennen.

Ze joeg de meisjes naar Na's hut en liet de potten en de kalebassen onafgewassen staan. Na zou de volgende dag woorden tekortkomen over de rotzooi, de etensresten die ratten aan zouden trekken, de ratten die slangen met zich mee zouden brengen, maar na de ervaring van die avond zouden Na's woorden aanvoelen als een verzachtende balsem. Op weg naar de hut die ze met Eeyah deelde, hoorde ze metaal op de grond kletteren. Baba. Die liet altijd dingen vallen. Ze ging naar hem toe.

De ruimte werd verlicht door een klein vuurtje in de prachtige lamp met de waaivormige kroon en gevlochten standaard, die Baba cadeau had gekregen van de smid.

'Wat denk je?' Hij hield een grote bruine laars met rood borduursel omhoog. Het was niet zijn beste borduurwerk, maar Aminah werd altijd warm vanbinnen als er naar haar mening werd gevraagd, en de laars was zeker interessant.

'Mooi.' Ze nam plaats op het enige krukje in de ruimte. 'Baba, ik ben bang,' zei ze na een korte stilte.

'Waarom?'

Ze kon hem niet vertellen van de man met de tulband, ze kon het aan niemand vertellen. Maar het verhaal over Babatu en zijn plunderende ruiters leverde haar stof voor een antwoord.

'De ruiters. Wat als ze komen terwijl jij weg bent?'

Baba zweeg. Het was een weloverwogen, bedaard zwijgen. Niet de beklemmende, zware ademhaling van iemand die niet van stilte hield. Zijn zwijgzaamheid was zijn hele

wezen, ze verzachtte als het ware de scherpe kanten van de ruimte. Baba had een grijs laken op de vloer gespreid waar hij zijn schoenen op verzamelde. Hij reikte naar een mes, sneed een eindje draad van de laars en legde hem bij de andere schoenen op de berg.

‘Veilig is het nergens,’ zei hij na een poosje. ‘Maar we kunnen niet in angst leven. Ze blijven maar praten over de ruiters alsof het iets nieuws is. Als het niet de ruiters zijn, is het wel de een of andere ziekte, of de droogte. Er is altijd wel een onbekend iets wat het op ons gemunt heeft. De ruiters, die zijn er omdat er landen zijn die koningen en koninginnen hebben. Juist in plaatsen als Botu, waar iedereen gelijk is, vind je geen slaven. Maar er zijn niet veel Botu’s meer over. Het enige wat we kunnen doen, is bidden dat Otienu ons blijft beschermen. Zorg voor je moeders. Jij bent nu de baas totdat ik terug ben. Droom alleen niet te veel.’

Zijn zware oogleden hingen neer in de schaduw van de lamp. Het leek alsof Otienu ieder deel van zijn wezen in een zachte vorm had geschapen.

Drie dagen later ging hij op weg, toen een woest getrommel in alle vroegte het vertrek van de karavanen aankondigde. Aminah deed hem uitgeleide samen met haar zusjes, die wild met hun schriële armpjes zwaaiden, maar Baba en zijn albino-ezel waren al opgeslokt door de menigte. Ze zouden het leven van alledag weer oppakken, dacht Aminah, tot hij over een paar maanden terug zou zijn.